

Ionela-Diana Pătrașc-Bălan

Contractul internațional de investiții

Teză de doctorat elaborată sub coordonarea științifică a
Prof. univ. dr. Carmen Tamara Ungureanu

Editura
Tamara
2023

Capitolul al II-lea. Părțile în relația investițională internațională

Prin investiția sa, investitorul străin participă la economia statului gazdă cu care stabilește relații contractuale. În cadrul prezentei secțiuni, vom analiza actorii din relația investițională internațională: statul gazdă a investiției și investitorul străin. Vom prezenta formele de manifestare a statului în domeniul investițional internațional, entitățile și organele prin care participă în relația cu investitorul străin, precum și condițiile în care poate fi antrenată răspunderea internațională a statului pentru încălcarea drepturilor investitorilor străini. În secțiunea dedicată investitorilor străini, vom analiza criteriile în baza cărora se stabilesc cetățenia și naționalitatea investitorilor, persoane fizice și persoane juridice, pe plan internațional și național.

Secțiunea 1. Statul

1.1. Statul participant la relațiile investiționale internaționale

În raporturile juridice internaționale, subiect originar de drept internațional public, statul își poate manifesta puterea suverană (*de iure imperii*), în regim de putere publică (*imperium*) sau poate acționa ca subiect de drept privat (*de iure gestionis*) prin exercitarea unor activități care presupun utilizarea bunurilor aflate în proprietatea publică (*dominium*)^[1]. În acest context, s-a afirmat teoria personalității juridice duale a statului^[2].

Deosebirea dintre actele *de iure imperii* și actele *de iure gestionis* nu are în vedere legalitatea actelor, ci are semnificația că actele încheiate de către stat urmează să fie analizate fie prin raportare la regulile care guvernează exercitarea puterii suverane a statului, fie prin raportare la reguli care guvernează activitățile statului care au natură civilă sau comercială^[3]. Numai actele îndeplinite de stat în exercitarea puterii sale suverane se bucură de imunitate de jurisdicție și de executare^[4].

În domeniul economic, activitatea statului a fost împărțită în trei categorii: 1) reglementare și supraveghere; 2) realizare de activități economice prin persoane juridice înfiin-

^[1] S. GHERGHINA, *Întreprinderile publice sau despre limitele constituționale ale activității economice a statului*, în Ș. DEACONU, E.S. TĂNĂSESCU (coord.), *In honorem Ioan Muraru. Despre Constituție în Mileniul III*, Ed. Hamangiu, București, 2019, p. 194.

^[2] L. TULEAȘCĂ, *op. cit.*, p. 104; O. PUIE, *Dreptul comerțului internațional, în contextul noului Cod civil, al noului Cod de procedură civilă și al actelor europene în materie*, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 77.

^[3] C. MOLDOVAN, *op. cit.*, p. 262.

^[4] I. MACOVEI, *Tratat de drept al comerțului internațional*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 73.

țate și controlate de stat, întreprinderile publice; 3) realizare de activități prin încheierea de contracte cu entități private^[1].

În aplicarea politicii sale investiționale, în relația cu o persoană fizică sau juridică, în exercitarea controlului exportului sau al importului, statul apare ca subiect de drept constituțional, financiar-valutar sau vamal^[2]. Cu toate acestea, atunci când statul intră în relații investiționale directe cu investitori străini, statul se manifestă ca o persoană juridică *sui generis*^[3].

Manifestarea celor două laturi ale puterii statului, *de iure imperii* și *de iure gestionis*, a dublei sale capacități, guvernant (cel care este la originea normei juridice) și guvernat (cel care trebuie să se conformeze conduitei edictate de norma juridică)^[4] este prezentă și în planul ISD.

Dreptul inalienabil al fiecărui stat de a dispune de resursele sale naturale, de a-și stabili politica economică și socială, de a participa la dezvoltarea comerțului internațional a fost afirmat începând cu cea de a doua jumătate a secolului al XX-lea prin noua ordine economică internațională^[5].

Principiile referitoare la egalitatea suverană a tuturor statelor, dreptul de a-și adapta sistemul economic la interesul național, participarea și cooperarea statelor la combaterea subdezvoltării, au fost materializate printr-o serie de documente adoptate în cadrul Adunării Generale a Națiunilor Unite, care au conturat liniile directe în vederea desfășurării activității de comerț la nivel mondial.

Având drept scop favorizarea cooperării internaționale între țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare și, considerând că acordurile internaționale economice și financiare între aceste două categorii de state trebuie să se bazeze pe principii de egalitate și pe dreptul fiecărei națiuni de a dispune de ea însăși, prin Rezoluția 1803 (XVII) din 14 decembrie 1962 a Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite, intitulată „*Suveranitatea permanentă asupra resurselor naturale*”^[6] a fost statuat principiul dreptului suveran permanent al popoarelor și al statelor asupra bogățiilor și resurselor naturale în interesul național și al bunăstării populației și respectarea cu bună-credință a acordurilor privitoare la investiții străine încheiate între state suverane.

Dreptul fiecărui stat de a-și exercita suveranitatea deplină asupra tuturor bogățiilor, resurselor naturale și asupra activităților economice a fost reafirmat prin *Carta drepturilor și obligațiilor economice ale statelor* adoptată în cadrul Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite din 12 decembrie 1974 (*Carta drepturilor și obligațiilor economice ale*

[1] S. GHERGHINA, *op. cit.*, p. 195.

[2] I. MACOVEI, *Tratat de drept al comerțului internațional, op. cit.*, p. 73.

[3] *Ibidem*.

[4] D. CARREAU, P. JUILLARD, R. BISMUTH, A. HAMANN, *op. cit.*, p. 29.

[5] M. HERDEGEN, *Principles of International Economic Law*, Second Edition, Ed. Oxford University Press, 2016, p. 17.

[6] Résolution 1803 (XVII) de l'Assemblée générale en date du 14 décembre 1962: „Souveraineté permanente sur les ressources naturelles”, online <https://www.ohchr.org/FR/ProfessionalInterest/Pages/NaturalResources.aspx>, ultima accesare la 10.02.2022.

statelor)^[1]. Articolul 2 din *Carta drepturilor și obligațiilor economice ale statelor* consacră dreptul fiecărui stat de a reglementa regimul investițiilor străine în limitele jurisdicției naționale și de a-și exercita deplina autoritate în conformitate cu reglementările și legile sale, ținând cont de prioritățile și obiectivele naționale.

În domeniul acordurilor investiționale, participarea statului poate îmbrăca două forme^[2]: încheierea de Alianțe, care sunt tratate internaționale, supuse ratificării după procedura internă a fiecărui stat, și încheierea de contracte internaționale de investiții, sub forma contractelor de stat, supuse unui regim juridic hibrid, de drept public și de drept privat, intern și internațional. Așadar, în relațiile investiționale internaționale, statul este atât titular al drepturilor suverane, când își asumă obligații alături de alte state cu privire la protejarea și garantarea investițiilor străine efectuate pe teritoriul său, participând la semnarea de acorduri bi și multilaterale, cât și subiect de drept privat, când încheie alături de persoane private contracte internaționale de investiții. În acest context, statul se prezintă în dublă ipostază: sursă de drept, legiuitor al regulilor aplicabile schimburilor economice internaționale și operator de drept, cel cărui i se aplică aceste norme^[3].

Statele continuă să rămână principalii actori în relațiile economice internaționale^[4]. Din punctul de vedere a puterii economice, statele pot fi clasificate în două categorii: state exportatoare de capital, state dezvoltate, care sunt statele de origine a investitorilor străini, și state importatoare de capital, de regulă, state aflate în curs de dezvoltare, care sunt gazde ale ISD. Evoluțiile recente pe planul relațiilor investiționale internaționale au determinat o estompare a diferențelor dintre statele dezvoltate și cele în curs de dezvoltare, în sensul în care nu numai statele dezvoltate sunt exportatoare de capital, acest rol fiind jucat din ce în ce mai mult și de statele în curs de dezvoltare.

Statele se mai pot clasifica și în state cu economii dezvoltate și state cu economii mari emergente. Aceste state au creat la nivel internațional grupuri guvernamentale informale (G-7^[5], G-20^[6]) în interiorul cărora se iau decizii de politică economică la nivel global.

[1] *Résolution 3281 (XXII) de l'Assemblée générale en date du 12 décembre 1974: „Charte des Droits et Devoirs Economiques des Etats”*, online <https://investmentpolicyhub.unctad.org/Download/TreatyFile/2779>, ultima accesare la 10.02.2022.

[2] I. MACOVEI, *Tratat de drept al comerțului internațional*, op. cit., p. 73; D.-A. SITARU, *Dreptul comerțului internațional. Tratat. Partea Generală*, op. cit., p. 352; C.T. UNGUREANU, *Dreptul comerțului internațional*, op. cit., pp. 87-88.

[3] M. AUDIT, S. BOLLEE, P. CALLE, op. cit., p. 94.

[4] M. HERDEGEN, op. cit., p. 28.

[5] Grupul G7 (inițial G8) a fost înființat în 1975 ca forum informal reunind liderii principalelor națiuni industrializate din lume; G7 este format din Canada, Franța, Germania, Italia, Japonia, Regatul Unit și Statele Unite; UE este membră de facto a G7; G7 completează rolul G20, care este privit ca fiind cadrul pentru coordonarea economică globală; Despre activitatea, întâlnirile și agenda G7, online la <http://www.g7.utoronto.ca/>, ultima accesare la 10.02.2022.

[6] G20 este format din Argentina, Australia, Brazilia, Canada, China, Franța, Germania, Italia, India, Indonezia, Japonia, Mexic, Republica Coreea, Rusia, Arabia Saudită, Africa de Sud, Turcia, Regatul Unit, Statele Unite și Uniunea Europeană; Conform https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/international-cooperation/international-organisations/g20_ro, accesat la 17.12.2021, membrii G20 reprezintă aproximativ 90% din PIB-ul mondial, 80% din comerțul mondial

Deciziile luate în cadrul acestor grupuri nu sunt obligatorii, dar au un impact major și real asupra evoluției relațiilor economice și investiționale internaționale.

O definiție a noțiunii de „stat gazdă” se regăsește în cuprinsul Convenției de la Seul. În sensul Convenției de la Seul, „țară gazdă sau guvern gazdă înseamnă un stat membru, guvernul său sau orice autoritate publică a statului membru, în ale cărui teritorii [...] urmează să fie plasată o investiție ce a fost garantată sau reasigurată, sau se are în vedere a fi garantată sau reasigurată de agenție”^[1].

Calitatea de parte în All aparține doar statelor: pe de o parte, statele exportatoare de capital, care urmăresc obținerea unei protecții internaționale a investițiilor realizate de către investitorii lor pe teritoriul celui alt stat, iar pe de altă parte, statele gazdă, care se obligă la garantarea și oferirea unui tratament just și echitabil pentru investitorii părții contractante și investițiile acestora realizate pe teritoriul lor.

În contractele de investiții, calitatea de parte aparține statului gazdă (care încheie aceste acorduri ca manifestare *de iure gestionis* a puterii sale) prin organismele sale reprezentative și investitorului străin, persoană fizică sau juridică, și nu statului său de origine.

1.2. Organisme care acționează în numele statului gazdă

Un capitol important în ceea ce privește implicarea statului gazdă în relațiile investiționale internaționale îl reprezintă problema angajării răspunderii sale juridice pentru încălcarea obligațiilor asumate în acest domeniu.

Răspunderea statului privind investițiile străine a fost definită ca fiind „instituția dreptului internațional care stabilește consecințele ce decurg pentru un stat din încălcarea obligațiilor sale internaționale cu privire la investițiile străine”^[2].

Răspunderea statului poate fi antrenată și ca urmare a încălcării obligațiilor contractuale pe care statul sau entități reprezentative le-au asumat prin semnarea contractului internațional de investiții. În acest caz, răspunderea statului este o răspundere contractuală, de drept privat, în timp ce încălcarea obligațiilor internaționale prevăzute în TBI presupune antrenarea răspunderii de drept internațional public.

Deși condițiile în care intervine răspunderea statului în materia ISD și consecințele sale urmează să fie analizate în capitolul dedicat problematicii referitoare la soluționarea litigiilor investiționale, instituția răspunderii statului este strâns legată de identificarea organismelor, entităților care acționează în numele statului și ale căror acțiuni sau inacțiuni pot atrage răspunderea juridică internă și internațională. Identificarea acestor organisme prezintă importanță din prisma litigiilor investiționale. În situațiile în care acțiunea acestor entități nu a putut fi calificată ca fiind exercitată în numele statului gazdă, tribunalele

și două treimi din populația lumii; Despre activitatea, întâlnirile și agenda G7, online <http://www.g20.utoronto.ca/>, ultima accesare la 10.02.2022.

^[1] Art. 3 din Convenția de la Seul.

^[2] C.-E. POPA TACHE, *op. cit.*, p. 196.

arbitrale ICSID nu și-au reținut competența de soluționare a cererilor în temeiul Convenției de la Washington^[1].

În ceea ce privește competența ICSID, Convenția de la Washington dispune: „Competența centrului cuprinde diferendele de ordin juridic între un stat contractant [sau o anumită colectivitate publică sau un anume organism dependent de acesta și pe care-l desemnează centrul (...)]”^[2].

În lumina Convenției de la Seul, noțiunea de „țară gazdă” înglobează „un stat membru, guvernul său sau orice autoritate publică a statului membru”^[3].

Responsabilitatea statului pentru activitatea organismelor sale a fost afirmată atât la nivel internațional, cât și la nivel regional.

La nivel internațional, prin documentul elaborat sub egida Națiunilor Unite de către Comisia de drept internațional (CDI) intitulat *Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts (2001)*^[4], organul de stat a fost definit ca fiind acea entitate considerată ca atare de dreptul intern al statului respectiv (art. 4). Totodată, a fost statuat principiul conform căruia statul va răspunde inclusiv pentru entitățile care nu sunt considerate organe de stat, dar care au fost abilitate de dreptul statului să exercite prerogativele de putere publică (art. 5), dar și pentru persoanele sau grupul de persoane care acționează conform instrucțiunilor sau sub controlul său (art. 8).

Documentul *Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts* nu are putere obligatorie, tribunalele arbitrale apreciind că acest set de reguli constituie dreptul cutumiar în materia răspunderii internaționale a statelor^[5].

În practica arbitrală ICSID, a fost angajată răspunderea statului, indiferent de forma în care statul a înțeles să acționeze^[6], pentru acțiuni ale puterii executive (minister)^[7] sau ale puterii judecătorești^[8].

S-a apreciat că supunerea litigiilor dintre state și companii străine unor tribunale arbitrale reprezintă o modalitate de a urmări realizarea răspunderii internaționale pentru nerespectarea obligațiilor asumate^[9].

[1] M. FEIT, *Responsibility of the State under International Law for the Breach of Contract Committed by a State-Owned Entity*, 28 Berkeley J. Int'l Law. 142 (2010), online <https://scholarship.law.berkeley.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1379&context=bjil>, ultima accesare la 10.02.2022.

[2] Art. 25 alin. (1) din Convenția de la Washington.

[3] Art. 3 din Convenția de la Seul.

[4] Online la adresa http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/9_6_2001.pdf, ultima accesare la 10.02.2022.

[5] M. FEIT, *op. cit.*, p. 146.

[6] ICSID Case No. ARB/00/4.

[7] *Inmaris Perestroika Sailing Maritime Services GmbH and Others vs. Ukraine*, ICSID Case No. ARB/08/8, parag. 235-237. În speță, tribunalul arbitral a ajuns la concluzia că instrucțiunile date de către Ministerul Politicii Agricole din Ucraina ca o navă să nu părăsească apele teritoriale ale Ucrainei și care au reprezentat manifestarea ce a provocat prejudiciu reclamanților au fost un act clar al statului.

[8] *Saipem S.p.A. vs. The People's Republic of Bangladesh*, ICSID Case No. ARB/05/07, parag. 143-149. Tribunalul arbitral a reținut că atât instanțele judecătorești, cât și societatea cocontractantă au acționat ca organe ale statului.

[9] I. DIACONU, *Răspunderea internațională în dreptul internațional*, Ed. ProUniversitaria, București, 2013, p. 85.

La nivel regional UE, CJUE s-a pronunțat statuând asupra principiului răspunderii SM pentru prejudicii cauzate persoanelor particulare prin încălcări ale dreptului unional, indiferent de organismul statului membru a cărui acțiune sau omisiune a fost la originea încălcării dreptului UE.

Prin Hotărârea Curții din 5 martie 1996 în cauzele conexe C-46/93 și C-48/93^[1], CJCE a reținut, pornind de la caracterul unitar al noțiunii de „stat”, principiul conform căruia, în sistemul juridic internațional, răspunderea statului este angajată, indiferent dacă încălcarea ce a cauzat prejudiciul este imputabilă puterii legislative, judecătorești sau executive. Acest principiu presupune că toate autoritățile statului sunt obligate să își îndeplinească sarcinile și să respecte normele impuse de dreptul comunitar^[2]. Răspunzând întrebărilor preliminare formulate, Curtea a stabilit că principiul conform căruia statele membre sunt obligate să repare prejudiciile cauzate persoanelor particulare prin încălcări ale dreptului comunitar care le sunt imputabile se aplică și în cauza analizată, încălcarea imputată fiind atribuită legiuitorului național.

În cauza *Gerhard Köbler vs. Republik Österreich*^[3], instanța a dezvoltat principiul angajării răspunderii statului și obligația de a repara prejudiciul cauzat persoanelor particulare prin încălcări ale dreptului comunitar care îi sunt imputabile și a analizat condițiile în care intervine această răspundere, atunci când încălcarea în cauză decurge dintr-o hotărâre a unei instanțe de ultim grad de jurisdicție. Aceste condiții se referă la gravitatea nesocotirii prevederilor comunitare, precum și la stabilirea unei legături directe de cauzalitate între încălcare și prejudiciul suferit de persoanele vătămate.

În planul angajării răspunderii internaționale, în fața tribunalelor arbitrale ICSID, calitatea de pârât o poate avea statul gazdă a investiției, parte semnatară a TBI sau organismele sale interne care acționează în numele statului, părți în contractele încheiate cu investitorii străini.

În baza art. 25 alin. (1) din Convenției de la Washington, au calitate procesual pasivă nu numai statele, dar și colectivitățile publice sau organisme dependente de acesta desemnate de către statele părți la convenție. În acest punct al analizei, semnalăm o eroare de traducere^[4] cuprinsă în versiunea din limba română a art. 25 alin. (1) teza întâi a Convenției de la Washington, care se referă la titularul desemnării organismului dependent de stat. Conform textului art. 25 alin. (1) teza întâi din Convenția de la Washington în limba română, publicată în M. Of. nr. 56 din 7 iunie 1975: „(1) Competența centrului cuprinde diferendele de ordin juridic între un stat contractant (sau o anumită colectivitate

^[1] CJUE, Hotărârea din 5 martie 1996, *Brasserie du pêcheur SA/Bundesrepublik Deutschland și The Queen împotriva Secretary of State for Transport, ex parte: Factortame Ltd*, cauzele conexe C-46/93 și C-48/93, ECLI:EU:C:1996:79.

^[2] Parag. 34 din cauzele conexe C-46/93 și C-48/93.

^[3] CJUE, Hotărârea din 30 septembrie 2003, *Gerhard Köbler/Republik Österreich*, C-224/01, ECLI:EU:C:2003:513.

^[4] Despre importanța traducerilor oficiale, C.T. UNGUREANU, *Inadvertențe în traducerile oficiale ale textelor legislației europene*, în *Analele Științifice ale Universității „Al.I. Cuza” Iași*, Tomul LXVII, Supliment, Științe Juridice, 2021, pp. 171-184, online http://pub.law.uaic.ro/files/articole/2021/vol.2_1/12.ungureanu.pdf, ultima accesare la 10.02.2022.

publică sau un anume organism dependent de acesta și pe care-l desemnează centrul [...]”. Versiunea în limba engleză a prevederilor analizate are următorul conținut: „(1) The jurisdiction of the Centre shall extend to any legal dispute arising directly out of an investment, between a Contracting State (or any constituent subdivision or agency of a Contracting State designated to the Centre by that State) [...]”, în limba franceză: „(1) La compétence du Centre s’étend aux différends d’ordre juridique entre un Etat contractant (ou telle collectivité publique ou tel organisme dépendant de lui qu’il désigne au Centre) [...]”. Așadar, cel care desemnează organismul este statul parte la convenție, și nu ICSID, traducerea corectă fiind: „[...] (sau o anumită colectivitate publică sau un anume organism dependent de acesta și pe care-l desemnează centrului) [...]”.

Desemnarea de către state a colectivităților publice sau a organismelor subordonate statelor, care pot fi chemate în fața ICSID, poate avea loc *ad-hoc* sau prin comunicarea listei cuprinzând aceste entități, în temeiul art. 25 alin. (1) din Convenția de la Washington^[1].

ICSID a publicat lista cu entitățile desemnate de către statele părți^[2], din cuprinsul căreia constatăm că au această calitate companii de stat care acționează în domenii precum petrol, gaze naturale, resurse naturale (apa), investiții, comerț și turism, electricitate^[3].

În sensul cerințelor Convenției de la Washington, calitatea pe care o anumită colectivitate publică sau un anume organism dependent de statul gazdă o deține într-un contract încheiat cu un investitor străin nu este suficientă pentru ca această entitate să răspundă în fața tribunalului arbitral. Acestei condiții se adaugă condiția referitoare la desemnarea sa către ICSID de către statul în subordinea căruia se află. Aceste condiții cumulative sunt verificate de către tribunalele arbitrale ICSID^[4].

La nivelul UE, o definiție a sintagmei „autoritate publică” o regăsim în cuprinsul Directivei 2006/111/CE a Comisiei din 16 noiembrie 2006 privind transparența relațiilor financiare dintre statele membre și întreprinderile publice, precum și transparența relațiilor financiare din cadrul anumitor întreprinderi (Directiva 2006/111/CE)^[5]: „toate autoritățile publice, inclusiv autoritățile statului, regionale, locale și toate celelalte autorități teritoriale”^[6].

^[1] C.-P. BUGLEA, *Soluționarea diferendelor dintre state și comerțanții de altă naționalitate*, Ed. Hamangiu, București, 2006, p. 87.

^[2] ICSID/8, *Contracting States and measures taken by them for the purpose of The Convention*, (July 2020), ICSID/8-C, online https://icsid.worldbank.org/sites/default/files/2020_July_ICSID_8_ENG.pdf, ultima accesare la 10.02.2022.

^[3] *Société des Mines de Fer de Guinée pour l’Exploitation des Monts Nimba și Société Nationale des Eaux de Guinée* (Guinea); *Entreprise Nationale d’Hydrocarbure* (Madagascar); *Nigerian National Petroleum Corporation* (Nigeria); *Turkish Electricity Generation and Transmission Corporation* (TEAŞ) și *Petroleum Pipeline Corporation (BOTAŞ)*, (Turcia); *ICEP, Investimentos, Comércio e Turismo de Portugal* (Portugalia).

^[4] *Cable Television of Nevis, Ltd. and Cable Television of Nevis Holdings, Ltd. vs. Federation of St. Kitts and Nevis*, ICSID Case No. ARB/95/2, *apud* C.-P. BUGLEA, *op. cit.*, p. 87.

^[5] Publicată în JO L 318 din 17 noiembrie 2006.

^[6] Art. 2 lit. a) din Directiva 2006/111/CE.

În ceea ce privește răspunderea statului gazdă și a organismelor sale pentru încălcarea obligațiilor rezultate din relații investiționale, se reține o deosebire de tratament juridic între răspunderea pe plan internațional și răspunderea statului pe planul dreptului intern. În cazul încălcării TBI, statul gazdă este cel chemat să răspundă în fața tribunalelor arbitrale. În planul dreptului românesc, calitatea procesului pasivă în litigiile având ca obiect încălcarea obligațiilor contractuale aparține organelor, autorităților și instituțiilor publice care sunt părți în contractele încheiate cu investitorii străini și nu statului român.

În dreptul românesc, statul român are calitatea de persoană juridică de drept public^[1]. Cu toate acestea, statului român nu îi sunt aplicabile dispozițiile de drept comun referitoare la persoanele juridice^[2].

Persoanele juridice de drept public sunt: statul, autoritățile (centrale, locale, autonome), instituțiile publice, atât cele ierarhic subordonate autorității centrale sau locale, cât și cele autonome, care se află sub controlul sau coordonarea guvernului, ale autorității locale sau ale parlamentului, unitățile administrativ-teritoriale, precum și operatori economici constituiți de stat sau de autoritățile locale ori de unitățile administrative-teritoriale^[3].

În planul răspunderii interne, este consacrat principiul răspunderii subsidiare a statului, care îndeplinește rolul de garant al executării obligațiilor asumate de toate entitățile publice^[4]. Cu excepția situației în care prin lege nu se dispune altfel, statul nu va răspunde decât în mod subsidiar pentru obligațiile organelor, autorităților și instituțiilor publice care sunt persoane juridice, la fel cum niciuna dintre persoanele juridice enunțate anterior nu vor răspunde pentru obligațiile statului (art. 224 C. civ.). Ipoteza contrară nu este posibilă: niciuna dintre aceste persoane juridice de drept public pentru obligațiile cărora răspunde statul nu poartă nicio răspundere pentru obligațiile statului^[5].

În dreptul românesc, sintagma „autorități publice”^[6] și sintagma „instituții publice”^[7] nu sunt similare, astfel cum a decis ICCJ, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept prin Decizia nr. 28/2017^[8]: autoritățile publice, indiferent de rangul acestora, inclusiv cele asimilate, acționează în regim de putere publică, în timp ce în categoria „instituțiilor

[1] F.-A. BAIAS, E. CHELARU, R. CONSTANTINOVICI, I. MACOVEI (coord.), *Noul Cod Civil – Comentariu pe articole*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 178.

[2] I. MACOVEI, *Tratat de drept al comerțului internațional*, op. cit., p. 73.

[3] F.-A. BAIAS, E. CHELARU, R. CONSTANTINOVICI, I. MACOVEI (coord.), op. cit., p. 141.

[4] *Ibidem*, p. 178.

[5] *Ibidem*.

[6] Conform art. 2 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 554/2004: „autoritate publică – orice organ de stat sau al unităților administrativ-teritoriale care acționează, în regim de putere publică, pentru satisfacerea unui interes legitim public; sunt asimilate autorităților publice, în sensul prezentei legi, persoanele juridice de drept privat care, potrivit legii, au obținut statut de utilitate publică sau sunt autorizate să presteze un serviciu public, în regim de putere publică”.

[7] În baza art. 2 alin. (1) pct. 30 din Legea nr. 500/2002: „instituții publice – denumire generică ce include Parlamentul, Administrația Prezidențială, ministerele, celelalte organe de specialitate ale administrației publice, alte autorități publice, instituțiile publice autonome, precum și instituțiile din subordinea/coordonarea acestora, finanțate din bugetele prevăzute la art. 1 alin. (2); Art. 2 alin. (1) pct. 39 din Legea nr. 273/2006”.

[8] Publicată în M. Of. nr. 378 din 22 mai 2017.

publice” sunt incluse numai anumite entități, respectiv unitățile administrativ-teritoriale, instituțiile și serviciile publice din subordinea acestora.

În temeiul art. 223 alin. (1) C. civ., statul român poate acționa prin Ministerul Finanțelor Publice, dacă prin lege nu se stabilește un alt organ^[1]. În acest caz, Ministerul Finanțelor Publice acționează ca reprezentant al statului, și nu ca organ central al administrației de stat.

La negocierea, încheierea sau executarea contractelor de stat, participarea statului se realizează prin organisme, autorități, regii autonome sau alte entități prevăzute de lege. Determinarea acestora se face potrivit legii interne a fiecărui stat.

Conform legislației interne din România, organismele care acționează în numele statului român în cadrul relațiilor investiționale internaționale pot fi: ministere (de exemplu, Ministerul Transporturilor^[2]), companii naționale (*exempli gratia*, Compania Națională de Investiții Rutiere – SA, C.N.I.R, societate pe acțiuni cu personalitate juridică, de interes strategic național, care se organizează și funcționează sub autoritatea Ministerului Transporturilor^[3]), agenții (Agenția Națională pentru Resurse Minerale^[4]), regii autonome, persoane juridice înființate prin hotărâri de guvern^[5], societăți de stat (întreprinderi de stat).

Legea nr. 100/2016 privind concesiunile de lucrări și concesiunile de servicii, face distincție între două sintagme „autoritate contractantă” și „entitate contractantă”. În categoria autorităților contractante sunt incluse: autoritățile și instituțiile publice centrale sau locale, organismele de drept public, asocierile care cuprind cel puțin o autoritate contractantă^[6], în timp ce entitățile contractante sunt entitățile care exercită una dintre

^[1] Art. 223 alin. (1) C. civ.: „În raporturile civile în care se prezintă nemijlocit, în nume propriu, ca titular de drepturi și obligații, statul participă prin Ministerul Finanțelor Publice, afară de cazul în care legea stabilește un alt organ în acest sens”.

^[2] Art. 10 din O.U.G. nr. 55/2016 privind reorganizarea Companiei Naționale de Autostrăzi și Drumuri Naționale din România – S.A. și înființarea Companiei Naționale de Investiții Rutiere – S.A., precum și modificarea și completarea unor acte normative, publicată în M. Of. nr. 758 din 28 septembrie 2016, cu modificările și completările ulterioare: „Terenurile proprietate publică a statului român situate în zona de siguranță și zona de protecție a infrastructurii rutiere pe care urmează a se implementa proiecte de dezvoltare a infrastructurii rutiere sunt concesionate în mod direct către C.N.I.R., pe bază de contract de concesiune încheiat cu Ministerul Transporturilor, pe durata implementării proiectelor, fără licitație publică și fără plata redevenței [...]”.

^[3] Înființată prin O.U.G. nr. 55/2016.

^[4] Agenția Națională pentru Resurse Minerale reprezintă interesele statului în domeniul resurselor minerale conform atribuțiilor stabilite prin Legea nr. 85/2003.

^[5] Art. 2 din Legea nr. 15 din 7 august 1990 privind reorganizarea unităților economice de stat ca regii autonome și societăți comerciale, publicată în M. Of. nr. 98 din 8 august 1990, cu modificările și completările ulterioare: „Regiile autonome se organizează și funcționează în ramurile strategice ale economiei naționale – industria de armament, energetică, exploatarea minelor și a gazelor naturale, poștă și transporturi feroviare –, precum și unele domenii aparținând altor ramuri stabilite de guvern”.

^[6] Art. 9 din Legea nr. 100/2016.